

NAGYBÖRZSÖNY DEUTSCHPILSEN

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm Nagybörzsöny községben!

Nagybörzsöny a Duna-kanyarba látogatók kedvenc kirándulási célpontja, német nevén Deutschpilsen. A település neve már a XIII. század derekától megjelenik oklevelekben. A települést 1439-ben már bányavárosként, majd az 1700-as évek végén mezővárosként említik. Nagybörzsöny számtalan csodája közül néhány - a település legrégebbi és legszebb műemléke a **Szent István templom**. A német telepesek bejövételét követően a település központja a völgybe, a **Bányásztemplom** köré tevődött át. A faluba érve, a **pince-présház** együttes fogadja az ide látogatókat. A település plébánia temploma **Szent Miklós** nevét viseli. A Bányásztemplom mellett található az 1983-ban megnyitott **Tájház**. A falu főterének környezetében áll az **evangélikusok klasszicista temploma**. A falu észak-keleti részén áll, a XIX. század közepén épült **vízimalom**. Az erdei kisvasút megújult állomással, látványműhellyel és **kerékpárszállító kocsi**val várja a kirándulókat. A Farkasvölgyi horgászó környéke látogatóbarát élményelemekkel, gyönyörű pihenőhellyel és felszerelt **kerékpáros pihenővel** felújítva szolgálja az ide érkezőket. Nagybörzsöny Község Önkormányzatának Képviselő-testülete, és a magam nevében is mindenkit sok szeretettel köszöntünk és várunk!

Schmidt Viktor polgármester

Információs térkép Nagybörzsönyről

Kiadó: Nagybörzsöny Község Önkormányzata
2634 Nagybörzsöny, Rákóczi utca 2.

További információk: www.nagyborzsony.hu • www.facebook.com/nagyborzsony

Nagybörzsöny Községi Horgász Egyesület

Horgásztavunk – a Farkasvölgyi-tó – az Észak Pest megyei Börzsöny hegység nyugati lábánál fekvő gyönyörű, nyugodt, hangulatos környezetben mesterségesen kialakított tó kb. 200 méterre található a falutól egy alacsonyabban fekvő völgyben. A tó 3,2 hektár területű, mesterséges kialakítású, 1988-ban vehették át a horgászok sportolás, pihenés céljára. A tavat tisztavízű hegyi patak és saját forrásai táplálják. Mélysége 0,6. m-től fokozatosan mélyül a gát irányába 4-5 méterig. Pontyból nem ritka a 10 Kg feletti példány sem, 2022 évben nagyobb mennyiségű nagytestű ponty lett telepítve, ennek köszönhetően bőséges halkínálát várja a horgászat szerelmeseit.

Halállomány: ponty, amur, csuka, süllő, keszeg, kárász

Horgászidő napjegyves horgászok számára:
Március 15. – Május 14. 06⁰⁰-18⁰⁰
Május 15. – Szeptember 17. 05⁰⁰-20⁰⁰
Szeptember 13. – November 01. 06⁰⁰-18⁰⁰

Éjszaka horgászni – előzetes bejelentés alapján- péntek, szombat éjszaka lehet. Feinőtt jeggyel naponta kifogható halmennyiség: 1 db max. 3 kg-os ponty vagy 1 db min. 40 cm-es max 3 kg-os amur vagy 3 kg egyéb hal. Ifjúsági jeggyel naponta kifogható halmennyiség: 1 db max. 3 kg-os ponty. Sport jeggyel hal nem vihető el.

A horgásztavon a 3 kg feletti ponty védett halnak számítanak kíméletesen vissza kell engedni. 15 kg feletti pontyot fogó szerencsés horgászt egy darab napjegyvel jutalmazzuk.

Minden kedves horgásztársnak jó szórakozást, kellemes kikapcsolódást és horgászélményt kíván az egyesület vezetősége.

Elérhetőségeink:
<http://nagyborzsonyto.ewk.hu>
<https://www.facebook.com/groups/654100177972892/>

34 PALISCA MÁRIA

Korongozott, kerámia figurákból megformált, mesejeleket kiállítás, mely ingyenesen látogatható. Nyitott műhelyembe is betekinthez. Szeretettel várom!
Nyitva: hétfő kivételével naponta 11⁰⁰-18⁰⁰ óráig.
Petőfi utca 59. • Tel.: 06/70-616 1640
palisca.maria@gmail.com • www.paliscamaria.hu

33 Mézeskalács

Svéger Ágnes kistermelő
Kossuth utca 99., 06/30-990 2990
Facebook: Édes Mézes-mézeskalács

Kézműves foglalkozás - egyeztetés után.

32 Házi készítésű füstölt húskészítmények, házi tej, túró, sajt többféle ízben

Orsik János, Lehoczky Anita
2634 Nagybörzsöny, Hunyadi tér 11-12.
Tel. szám: 06 (30) 696-3596 06 (27) 378-174.
Honlapcím: www.disznosagok.ewk.hu

30 Lek-Vár-Lak

Ústben főzött házi lekvárok, szörpök 80 féle ízben a hagyományostól a pikánsig. Minden lekvár megkóstolható! Minden nap 10-17-ig
Hunyadi tér 21., Tel.: 06/20-313 1090, www.lekvar-lak.hu

41 Nagybörzsönyi tábor

Szeretettel várjuk Ifjúsági táborunkba, mely alkalmas erdei iskolák, osztálykirándulások, bibliai táborok megtartására. 3-szori étkezés helyben megoldott.
Tel.: 06/70-527 39 00, 06/27-378 019
nagyborzsonyitabor@invitel.hu
www.nagyborzsonyitabor.hu

10 Cspikefaragások kiállítás

Széchenyi u. 3., 06/30-451 7084
Nyitva: naponta 9-19-ig

36 Bárókút Állatsimogató

Nagybörzsöny, Széchenyi u. vége (a Vízumi mögött)

Tisztelt Vendégeink!
A Bárókút Állatsimogató örömmel várja az érdeklődőket! Minden nap nyitva vagyunk 10:00-18:00 között: október végéig, illetve 10:00-tól sötétedésig november-től márciusig.

Szeretettel várjuk családok, csoportok, iskolák, óvodák bejelentkezését a 06 20 362 39 14-es mobil számon.

Igény esetén lovaglásra is van lehetőség gyerekek és felnőttek számára egyaránt, előre egyeztetett időpont alapján!

Bárókút Lovastanya és Állatsimogató

31 Neszka

Grósz Ágnes Kistermelő, házi aszalt-szárított termékek
Nagybörzsöny, Kossuth u. 61.
+36 (30) 619-3456
neszkatea@gmail.com

40 MALOMKERT PANZIÓ ÉS ÉTTEREM

Esküvő Konferencia Erdei iskola
06 20 424 63 38
malomkert@borzsonyhotel.hu
www.borzsonyhotel.hu

A nagybörzsönyi vendégházakból érkező vendégek részére 10% kedvezményt adunk a számla végösszegéből.

Reggeli és félpanziós ellátás is rendelhető előzetes bejelentkezéssel.

Malomkert

NAGYBÖRZSÖNYI FÜSTÖLT FINOMSÁGOK

Hagyományosan füstölt SAJÁT KÉSZÍTÉSŰ NITRIT MENTES KÉZMŰVES TERMÉKEK

Én tudom hogy mit eszem, és Ön?

Termékeim tartósítószer, adalékanyagot és egyéb allergéneket nem tartalmaznak.

OSZI-BOLT KFT.
2634 Nagybörzsöny, Kossuth u. 17.
Tel.: +36 30 436 6123
Email: oszibolt2018@gmail.com
www.oszihus.hu

Jelmagyarázat

A Szent Orbán Erdei Wellness Szálloda
B Nagyhédegyhegyi turistaház
C Királyházi vendégházak
D Diósjenői Erdei Szabadidőpark (Nagy)börzsönyi Erdei

kisvasút 4
Étterem
Lovaglás
Várrom

25 CHLORON PIZZERIA

Nagybörzsöny, Hunyadi tér 37.
+36 (30) 177-7044

Nyitvatartás:
Nyári időszakban: Hétfő, kedd: zárva Szerda, csütörtök.: 14⁰⁰-21⁰⁰ Péntek, szombat: 12⁰⁰-22⁰⁰ Vasárnap: 12⁰⁰-21⁰⁰
Téli időszakban: Hétfő, kedd: zárva Szerda, csütörtök.: 16⁰⁰-20⁰⁰ Péntek: 15⁰⁰-21⁰⁰ Szombat: 13⁰⁰-21⁰⁰ Vasárnap: 13⁰⁰-20⁰⁰

PIZZA GYROS KÁVÉK HIDEG ÜDÍTŐK SZESZES ITALOK

12 KANATA GALLERY & CERAMIC STUDIO

Hétfő: zárva
Szombat-Vasárnap: 11-16
Hétköznap: bejelentkezés
☎ 30 17 35 949
www.mimikokai.com

12 Kókai Mimi a magyar származású kanadai kerámikus szobrászművész, a KANATA GALLERY & CERAMIC STUDIO tulajdonosa szeretettel várja a látogatókat galériájában. A bemutatásra kerülő műalkotásokon keresztül megismerhetik Mimi munkásságát amely betekintést nyújt a mai kanadai kortárs kerámia művészet világába.

LÉLEK TEST TALP

Szováthy Éva
masszőr és pedikűrös
+36 70 469 9335

MASSZÁZS ÉS PEDIKŪR

24 Vasút Völgye Kertbüfé

Lángos, fánkocskák, limonádé és csapolt sör kínálatával várjuk Önöket, kis erdei kertbüfénkben, jó idő esetén az előre megjelölt hétvégi időpontokban!

Völgy utca 51. (kisvasút parkolója mellett)
Bővebb információ és nyitva tartás: www.kertbufe.hu +36 70 423 5413

Kerékpárszállítás az Erdei Kisvasúton

A Nagybörzsöny-Nagyirtás közötti szakaszon a TOP_ PLUSZ-6.1.3-21-PT1-2022-00004 projekt keretében 2025-től lehetővé vált a kerékpárok biztonságos szállítása a kerékpáros turisták legnagyobb örömeire. Egy kerékpárszállító kisvasúti kocsi felújításával és üzembehelyezésével lehetővé vált járatonként akár 6-7 kerékpár szállítása, ami új szintre emeli a kisvasúti kirándulások lehetőségeit. A speciális kocsiban rögzíthetők a kerékpárok és a kerékpárosok is biztonsággal utazhatnak. Ez a lehetőség extrém kerékpáros erdei pályák látogatását teszi lehetővé az adrenalin kedvelők számára a Börzsönyben és környékén.

21 Atilla Korcsmája

Petőfi utca 16.

+36 (30) 585-9051
+36 (30) 350-9936

35 Magfaragó Műhely

Gyümölcsmagból készített egyedi ékszerek, miniatűr faragványok.

Hegyalja utca 1/A
+36 (20) 983-9298

Email: pitcutter@gmail.com
Facebook: PitCutter • www.pitcutter.com

NAGYBÖRZSÖNY DEUTSCHPILSEN

0 300 m
 Testvértelepülésünk
 Százd (Sazdice) 20km

- LÁTNIVALÓ**
- 1 Szent István-templom
  - 2 Bányásztemplom
  - 3 Műemlék vízimalom
  - 4 Erdei kisvasút
  - 5 Temető
  - 6 Présház
  - 7 Régi vízimalom (nem üzemel)

- TÁJHÁZ/MŰZEUM**
- 8 Műemlék vízimalom
  - 9 Nagybörzsönyi tájház
  - 10 Csipkefaragások kiállítása
  - 11 Bányász múzeum (nem üzemel)
  - 12 Kanata Gallery

- TEPLOMOK**
- 13 Szent István-templom
06 30 494 8428
  - 14 Bányásztemplom
  - 15 Evangélikus templom
06 20 824 9270
  - 16 Szent Miklós-templom

- Színpad/vásártér
- Horgászto
- Buszmegálló
- Parkoló (ingyenes)
- Vonatmegálló (4)
- WC

- Rendelő
- Gyógyszertár
- Dohány-bolt
- ABC-boltok
- Játszóter
- Posta

- Telefon
- Önkormányzat
- Művelődési ház
- Szefzőzde
- Könyvtár
- Iskola
- Focipálya

- ÉTTEREM/KOCSMA**
- 20 Malomkert, Panzió és étterem
  - 21 Átilla kocsma
  - 22 Fagyizó
  - 23 Hétszilvafas kemencéje
  - 24 Vasút Völgye kertbűfé
  - 25 Chlaron Pizzéria
- HELYI TERMÉK**
- 30 LEK-VÁR-LAK

- Neszka - Aszalt termékek**
- HOTEL/TÁBOR**
- 40 Malomkert, Panzió és étterem
  - 41 Nagybörzsönyi tábor
  - 42 Hétszilvafas vendégház
  - 43 Tornácos vendégház
  - 44 Vízimalom vendégház

- VENDÉGHÁZ/PANZIÓ**
- 42 Hétszilvafas vendégház
  - 43 Tornácos vendégház
  - 44 Vízimalom vendégház

- 45 Wolf-ház
- 46 Erzsi vendégház
- 47 Virágoskert vendégház
- 48 Kata Porta
- 49 Erdészház
- 50 Hubertus vendégház és kemence
- 51 Gubovics vendégház

- 52 Horgász Tóház
- 53 Kis sziget vendégház
- 54 Sasfészek vendégház
- 55 Butella Vendégház Présházor
- 56 Fogad-LAK
- 57 Édes Otthon vendégház
- 58 Patakház
- 59 Malomkert Huber vendégház

- 60 Vándor Székely Vendégház
- 61 Bogács Vendégház
- 62 Fülemüle Vendégház
- 63 Keltike Vendégház
- 64 Nóra Vendégház
- 65 Riesling Vendégház és pince
- 66 Telihold Vendégház

NAGYBÖRZSÖNY RÖVID TÖRTÉNETE:

A település a XX. század elején miniszteri rendelet útján nyerte a „Nagy-” előtagot, korábban Börzsönynek hívták. E név valószínűleg szláv eredetű, ebből származhat a német Pilsen ill. Deutschpilsen is. A Könyves Kálmán öccse, Álmos herceg által 1108 táján életre hívott domoszi prépostság alapítóje Belsun-ként említi, a XIII. század derekától pedig általában Bersen alakban szerepel. A belterületen - az ós - és népvándorlás-kori anyag mellett - több helyen kerültek elő X-XII. századi leletek, melyek szintén azt bizonyítják, hogy már az Árpád-kor elején lakott volt.

A község két legrégebbi temploma az eddigi kutatások eredményei szerint XIII. század első feléből, középeről származik; a mai Bányásztemplom valószínűleg az ekkoriját érkezett német vendégek, a Szent Istvánnak szentelt egyházat pedig a magyar lakosság építhette. A nyugatról származó telepések fő megélhetési forrása a földművelés, leginkább a szőlőtermesztés lehetett, de e mellett a XIII. századtól kezdve ismertek az itteni bányászatra vonatkozó szórványos adatok is. 1293-ban már az esztergomi érseksége a település, és ennek birtokában is marad a XX. századig. 1417-ben, 1433-ban és 1439-ben oklevelek említik a Börzsöny birtok területén lévő, a hegység belsejében található bányákat, melyekből ekkoriban aranyat, ezüstöt és más érceket termeltek ki.

A hódoltság idején, majd az azt követő évszázadokban a többségében német („szász”) lakosságú Börzsöny / Pilsen Hont megye déli részének egyik legjelentősebb helysége, melyet 1553 óta gyakran oppidumként (azaz bizonyos kiváltságokkal felruházott helyként) említenek. Bizonyára a gyakori hadjáratok, portyázások miatti védelmi emeltek a helybéliek 1632-ben a Szent István-templom körüli (a mainál egykor jóval magasabb) kerítőfalat.

1 Szent István király-római katolikus templom

A XIII. század elején román stílusban épült, kisméretű, egyhajós templom, melyet a XV. században toronnyal bővítettek, és átépítettek. Névadó szentje, fekvése, formai szépsége és nem utolsósorban régisége miatt a ritkán használt templom az 1700-as évektől nagy tiszteletben állott. A Szent István-templom szentélye pontosan kelet felé néz, azaz az épület jól keletelt, falai barnászörös trachit kőből faragott kváderekből készültek, s eredetileg is vakolatlanok voltak. Figyelmet érdemel a szentély külső oldalán, a főpárkány alatt végigfutó 18 bajszos emberfej, melyhez számos monda fűződik.

A Szent István-templom finom arányaival, festői megjelenésével, díszivel a XIII. századi falusi templomaink gazdagabb, igényesebb példái közé tartozik, jelezve az építőközösség tehetségét.

2 Bányásztemplom

A dombtetőn álló, a XIII. században épült templom kezdetben egy kisebb hajóból és egyenes záródású szentélyből állt. A gótika idején, a XV-XVI. században történt átépítések során készült az oltártér délkeletre (csúcsíves, három karéjos), ill. déli (csúcsíves, marműves) ablaka. A szentély keleti falán lévő, és a hajóban, a diadalívhez közel látható másik félköríves ablaknyílást ezeknél később, reneszánsz stílusban, a XVI-XVII. században alakították ki. A hajó nagyméretű, több szinten elhelyezkedő ablakai a barokk idejéből származnak. A nagy gótikus átépítés után, de pontosabban meg nem határozható időpontra épült a sekrestye kisebb, nyugati helyisége és sekrestye északkeleti sarkánál álló terméskő támpillér.

A Bányásztemplom a katolikusokhoz való 1710. évi visszakérülése után 1788-ig volt Börzsöny plébániájának központja, ekkor az újonnan elkészült barokk templomnak adta át e rangot és a védőszentjét, Szt. Miklóst is. (Ma a Fájdalmas Szűz a Bányásztemplom patrónusa.) Az utóbbi több mint két évszázad folyamán az épület sorsában a legnagyobb változást az 1960-as évek közepén végzett műemléki kutatás és helyreállítás jelentette, majd a 2001. évi renoválások megerősítették a szentély csillagboltozatát és átfestették a templom külső részét. Római katolikus plébánia: a Bányásztemplom udvarán áll a tornácos épület, mely 1754-ben épült barokk stílusban.

3 Szent Miklós-római katolikus templom

A barokk templomot 1779-1788 között építette Batthyány József esztergomi prímás. Az 1788 óta álló egyhajós Szent Miklós-templom már nem kelet-nyugati tengelyű, hanem nagyjából észak-déli irányított. (A középkor végéig általános katolikus szabály mondta ki az egyházak kelet-nyugati tájolását, és a halottak ilyen irányban való eltemetését is.) Az épület északi, bejárati vagyis homlokzati részén tornyot találunk, ennek felső részében található a harangok. A késő barokk stílusú templom belső tere világos, hajója három cséhsüveg-boltozatos részből áll, a szentélyt is hasonló módon fedték le. A szentélyben található a copf stílusú (= a barokk egyik kései irányzata) oltár, ami felett látható a XVIII. század végéről származó oltárkép, mely Szent Miklós apoteózisát (megdicsőülését) ábrázolja. A szentély bal oldalán az „Utolsó vacsora”, jobb oldalán a „Krisztus megkeresztelése”, az első boltszakasz jobb oldalfalán Szent Imre, a bal oldalán pedig a domonkos rendi Margit apácát (Árpád-házi Szent Margitot, IV. Béla leányát) ábrázoló vázonszobák láthatók. A sekrestye a szentélyből nyílik, itt található az istentisztelethez szükséges kellékek, pl. a szertartáskönyvek és a miseruhák.

4 Evangélikus templom

Egyszerű külsejű, homlokzati tornyos, klasszicista épület, melyet Belcsák Károly tervezett. 1847-1852 között épült. Belseje monumentális, csarnokszerű. Az 1844. évi nagy tűzvészben leégett a templom, majd az 1847-ben kezdtek meg az új, kőből és téglából falozott klasszicista templom építését, melyet 1852-ben szenteltek fel a Szentháromság ünnepét követő 16. vasárnapon. Az épület díszetlen külseje után a nagyvonalú, dongaboltozatos, csarnokszerű belső igazán meglepetés és élmény. A nyugatról nyíló főbejárat felett János evangéliumból származó rész olvasható: Gott ist die Liebe (= Isten a szeretet). A két oszlop keretezte, a „Noli me tangere” gondolatot ábrázoló oltárképet 1851-ben Pesky József festette. Az oltár két oldalán Mózes és Pál apostol szobra áll.

A díszes színes üvegablakokat 1942-ben készítették a norvég eredetű Gregersen rokonság költségén. Négy ablakán a négy evangélista, a többen különböző bibliai eredetű szimbólumok láthatók. Az egyik ablak megsérült a II. világháborúban egy közeli robbanás következtében, ennek helyreállításának költségét 1978-ban a Kanadában élő, nagybörzsönyi származású Gracza család fedezte.

A tornyban egy 1859-ből származó harang mellett két újabb, 1921-ből származó példány található. Utóbbiakat az I. Világháború idején a fegyvergyártás céljára bevolvasztott korábbi harangok helyett készíttette el a gyülekezet.

A második világháború után a Szovjetunióba kényszermunkára hurcolt és a következő években szülőföldjükről kitelepített nagybörzsönyiek emlékét örökíti meg a főbejárat melletti két emléktábla, melyek a Kanadában élő Klein Gyula adományából készültek 2007-ben.

5 Vízimalom

A patakparton áll a régió egyetlen működőképes vízimalma. Hosszú, nyeregterős épület, mely lakást és istállót is magában foglal. Az 1930-as években épült. A teljes épségben fennmaradt műemlék Antal-féle malmot vízvezető árkaival együtt az 1847. évi nagy tűzvész után építették, 1851-ben készült el. A hosszú, nyeregterős malomépületben a molnár és családja, valamint a háziállatok is helyet kaptak. A meghajtáshoz szükséges vizet a patak kb. 200 méterre feljebb épített duzzasztógátból és keskeny csatornán vezeték az épülethez. A malomrész kétszintes: a hosszanti fal síkjából kiugró nyeregterető védi az alsó szinten lévő vizikeréket és a hozzá kapcsolódó erőátviteli művet. A mélyen elhelyezett malomkerék felülcsapó, azaz a víz felülről zúdul a lapátokra, így nagyobb meghajtó erőt jelent, mint az alulcsapó megoldás esetében. A víz az épület alatti alagúton, majd egy rövid árokszakaszon át tér vissza a patakba. A kerék feletti szinten, legyejében a földszinten található a daráló, a hengerszék és a tisztítóberendezések. A malomszerkezet mai hengerszékei az 1930-as években kerültek beépítésre. Az Antal-féle malom inkább csak a falubeli használat. Az aratás és cséplés utáni nyáron és kora őszi éjjel-nappal folyamatosan üzemelt, így napi 12-16 mázsa búzát őrölt naponta. Az első őrésből származó terméket szitálással választották ketté. A finom lyukú szitán áthullott a kész finom liszt, a szitán fennakadt, durvábbra őrölt korpás anyagot pedig újra őrölték, amíg csaknem korpamentes nem lett.

6 Bányagazda háza

A Bányásztemplom mellett, a plébánia és a régi katolikus iskola szomszédságában található 17. századi épületbe lépve több generációját ügorthatunk vissza az időben. A négy helyiségből álló ódon házban több apró kiállítás mutatja be a település utóbbi évszázadait. Az első, ügnyvezetett tiszta szobában az egykori nagybörzsönyi Ércbányászati Múzeum anyaga kapott helyet, mely bemutatja a helyi bányászat történetét és a hegységben előforduló ércecsedések, ásványok jelentős részét. A változatosan formában ránk maradt szabad kéményes konyhában a 20. század elején élt nagybörzsönyi német háziasszonyok konyhai felszerelésével és ételkészítési módszereivel ismerkedhetünk meg. Ugyanennek a korszaknak a berendezései tárgyait és a helyi, nagybörzsönyi német viseletet csodálhatjuk meg a hátsó szobában. A legháttal található apró kamrában a ház körüli munkához és a különböző kézműves mesterségekhez tartozó tárgyakkal és munkafolyamatokkal találkozhatunk. A kb. húsz méter hosszú, egy méter széles alapfalakkal rendelkező épület alatt hűvös pince található, amelyben egykor a híres nagybörzsönyi borral teli hordók sorakoztak.

A Nagybörzsönyi Erdei Kisvasút Magyarország egyetlen megmaradt csúcsfordító üzemű vasútvonala. Az egyvágányú, nem villamosított, 760 mm nyomtávú vasút üzemelő Nagybörzsöny-Nagyirtás szakasza 8 km hosszú. Menetrend szerint március 15. és november 1. hétvége között, szabad- és munkaszüneti napokon közlekedik. A vonal Kisirtás-Nagyirtás szakasza ipartörténeti műemlék. A kisvasút végig erdőben gyertyánosokon, bükkösökön keresztül vezet.

7 Nagybörzsönyi Erdei Kisvasút

A Nagybörzsönyi Erdei Kisvasút Magyarország egyetlen megmaradt csúcsfordító üzemű vasútvonala. Az egyvágányú, nem villamosított, 760 mm nyomtávú vasút üzemelő Nagybörzsöny-Nagyirtás szakasza 8 km hosszú. Menetrend szerint március 15. és november 1. hétvége között, szabad- és munkaszüneti napokon közlekedik. A vonal Kisirtás-Nagyirtás szakasza ipartörténeti műemlék. A kisvasút végig erdőben gyertyánosokon, bükkösökön keresztül vezet.

1908-ban kezdték az IPOLYPÁSZTÓ - NAGYBÖRZSÖNY 600 mm nyomközű 8 km hosszú vonal fektetését. A talpfákra 14 kg/fm tömegű sínek kerültek. A birtok az Esztergomi érsekség tulajdonában volt, ám hasznosításra mint egy 12 évnél időtartama a Wolfner-Schancier és fia cég kapta meg. A szerződésben kikötötték, hogy a bérő köteles a vasúthálózat kiépítésére az adott területen.

A kisvasút építését nem kísérte szerencse, ugyanis a helyi lakosságot nem tájékoztatták pontosan, így a megélhetésüket féltő emberek és a vasútépítők között összetűzésre került sor. A kivezényelt csendőrök fegyvert használtak, és sajnos haláleset is történt. A gazdaság felháborodása érhető volt, ha tekintetbe vesszük, hogy megélhetésüket két forrásból, földjeik terméséből és a fakitermeléseknél adódó fuvarozási lehetőségeiből fedezték. A készülő munkálattokról pedig csak annyit tudtak, hogy földjeik egy részét „elviszik” tőlük, a kitermelt fát pedig „vonattal elviszik”. Valójában a megindult természetű erdőhasználat nem csökkentette, hanem megnövelte a munkalehetőséget. A trianoni rendezés után a kedves Kis Ipoly folyócska szigorú országhatárrá lépett elő, a kisvasút elveszítette néhány kilométeres darabját, és messzire került a nagyvasúttól. A szállításban szerepe értelmetlenül vált, a vonalat felszedték. A '90-es években többször is felröppent a hír, hogy újraindul a vasút. A fordulópontra 1998. március 14-én jelentette, amikor Nagybörzsöny önkormányzata egy forintért megvásárolta a vasut tulajdonjogát az Ipoly Erdő Rt.-től. A felújítás 2002 tavaszán kezdődött, felújították a hidakat, a pályát egy részét, a járműállomást. A munkálatok végül a Márianosztra-Magyirtás vonalszakasz felújításával és a vonatközlekedés beindításával fejeződtek be 2016-ban.

8 A Farkasvölgyi horgászto

Az Európai Unió támogatásával megvalósult komplex turisztikai projekt keretében 2025-ben a kisvasút nagybörzsönyi végállomásra teljesen megújult. Kiépítésre került egy speciális kerékpáros terminál, amivel a turisták újabb közösségének kedvezünk. Az épületben érdekes, kornú látványműhellyé alakult át a javítóműhely. Az építmény korszerű akadálymentesítést kapott és létrejött egy komplex, természetbarát oktató központ is. A fejlesztés a fenntarthatóság jegyében valósult meg, ahol mind a turisták, mind pedig a helyiek életminőségének javulása, valamint a természeti erőforrások megőrzése kiemelt célként jelenik meg. Az épület előtt működik a méltán népszerű határpályája az ide látogató gyermekek legnagyobb öröme. A műemlékek leírásánál Batzi Zoltán, a kisvasút történeténél Horváth M. Ferenc munkái kerültek felhasználásra.

A szelíd turizmus ösztönzésére a Farkasvölgyi-tó környékén kiemelkedően magas színvonalú fejlesztésekkel várjuk a községünkbe érkezőket és a horgászat szerelmeseit. A tó körül kialakított szabadidőpark, az eszközök és a létesítmények olyan családbarát élményforrásokat biztosítanak, amelyek több generáció számára is különleges turisztikai értéket jelentenek.

Horgászturizmus ösztönzéséhez a tó infrastrukturális fejlesztésével, látogatóbarát funkciók kialakításával (esőbeálló, tűzrakóhelyek, szelektív hulladékgyűjtők, mosdók, zuhanyzók, stégek) járultunk hozzá. A helyi horgászok régi álmai valósultak meg a fejlesztésekkel. A horgásztavak élővilágának bemutatása egy tanósvény keretében szemléletesen látható. A kerékpáros turisták igényesebb kikapcsolódási, korszerű kerékpáros pihenőhelyet találnak jól felszerelt szervizponton. A játszóparkban a gyermekekkel ide érkezők kellemes és vidám órákat tölthetnek el.